

TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ Z HĽADISKA URBANIZMU KRAJINY

Pôda

Abstract

Rozdiel medzi vnímaním pôdy a vnímaním krajiny je veľmi odlišný. Človek sa dnes zameriava predovšetkým na krajinu ako priestor pre ekonomickú činnosť. Hlavným stavebným prvkom tejto krajiny však je pôda, ktorá vo väčšine prípadov nemá v procese rozhodovania sa o osude krajiny svoje miesto. Vnímanie pôdy ako niečoho samozrejmeho a obyčajného je potrebné zmeniť, pretože pôda má hodnotu prírodného bohatstva pre život nenahraditeľnú.

Pôda a krajina

Základnou v otázkou v oblasti vlastníctva a plánovania krajiny by mala byť otázka: „Aký je rozdiel medzi využívaním pôdy a využívaním krajiny“ a z nej možno odvodiť, prečo sa vôbec zaoberať témou pôdy v spojitosti s urbanizmom.

Odpoveď by mohla znieť takto: Využívanie krajiny sa z hľadiska urbanizmu zameriava na rozdelenie funkcií na zemi, kým využívanie pôdy je zamerané na fungovanie systému pod zemou. Vyžívanie krajiny sa zaoberá ekonómiou, využívanie pôdy je spojené s ekológiou.

Obr.1,2 Krajina deliaca funkcie na základe urbanistického plánu. Pôda tvoriaca kultúrnu a biologickú rôznorodosť.

Tento fakt by mal byť zohľadnený v plánovaní a správe krajiny. Využitie pôdy má pre človeka ako živého tvora omnoho väčší význam ako využívanie krajiny. Logicky by mal byť tento aspekt zakotvený nielen v zákonoch a normách štátu, ale mal by byť vyučovaný od útleho veku detí, tak ako je to napríklad s ochranou vôd, ovzdušia, prírody.

Pôdu musíme považovať za prírodný zdroj ako vzduch, vodu, živočíšstvo. To umožní kontrolu a ochranu vo verejnom záujme. Rozdelenie: užívanie krajiny (ekonomické nástroje) a užívanie pôdy (ekologické nástroje), kde prvé by rozdelilo aktivity, ale s približovaním sa k zachovaniu ekologických hodnôt a viacúčelové využitie pôdy pre ochranu pôdy.

Primárnou snahou zákonov by mala byť ochrana pôdy a jej vhodný rozvoj a po druhé

dať právo na užívanie v poľnohospodárstve, lesohospodárstve, a inde. Podpora trvalo udržateľného užívania pôdy pomocou stimulov v oblasti daní a sankcií primárne pre poľnohospodárstvo môže v najväčšej miere prispieť k zachovaniu pôdnej rôznorodosti. Dnes je faktom, že poľnohospodárska činnosť devastuje pôdu pomocou finančnej podpory samotnej EU pre poľnohospodárov. Stimuly nezohľadňujú úroveň ochrany pôdy poľnohospodármi a preto k nej nemotivujú.[1]

Zvyšovanie povedomia samospráv a verejnosti o užívaní pôdy a zvyšovanie záujmu médií je jedným zo spôsobov ako túto problematiku predstaviť verejnosti a tým zvýšiť aj záujem politikov tvoriacich legislatívu o zvyšovanie ochrany pôd.

Sprostretkovanie informácií medzi odborníkmi, samosprávou a vlastníckmi by malo byť zabezpečené samosprávnymi orgánmi. Forma vlastníctva z hľadiska využívania pôdy musí byť súkromná aj verejná. Tieto dve formy sú nedeliteľné a rovnako dôležité. Vytvárajú rovnováhu medzi záujmami ekonomickými a ekologickými.

Rôzne stratégie riadenia a ochrany pôdy v krajinách EU (Konvencia o krajine, Lisabonská stratégia) so svetovými (Konvencia o biodiverzite, Kjótsky protokol, Agenda 21) by mali byť použité aj pre tvorbu národných legislatív.

Rámcový program 2007-2013 podporuje súťaž založenú na špecifickom základe. V danej oblasti sú dva spôsoby podpory označené dvoma podobnými termínmi: súťaživosť a súťaž.

a) Súťaživosť je (regionálna) schopnosť súťažiť s ostatnými. Úroveň tejto schopnosti zvýši silu regiónu súperiť s ostatnými regiónmi (ekonomická a kultúrna sila).

b) Súťaž je hra, príp. boj medzi dvomi, alebo viacerými účastníkmi (regiónmi). V nej je jeden víťazom a ostatní sú porazenými. V závislosti na spôsobe hry má región možnosť vyhrať, ale aj prehrať. [2]

Organizácia EU je orientovaná viac na súťaživosť, vytvárajúcu EU ako spoločnosť štruktúrovanú so snahou pre rovnováhu a starostlivosť o menej rozvinuté regióny na rozdiel od USA, kde súťaž je základným princípom v regionálnom rozvoji.

Pri pohľade na Európu s veľkou prírodnou a kultúrnou rôznorodosťou sa princíp ďalšieho priestorového rozvoja stáva dôležitejším pre náš kontinent v celosvetovej súťaži. Príroda a ekosystém prispieva k rôznorodosti a pôda vytvára priestor pre ňu v kombinácii s rôznymi kultúrami a tradíciami v obrábaní pôdy. Rôznorodosť regiónov založená na pôdnej je ohrozená z viacerých dôvodov ekonomickým trhom a vlastníckmi pôdy, ktorí v súčasnosti kupujú najmä v rozvojových krajinách pôdu za nízku cenu v zaostalých, ale aj zdevastovaných oblastiach. Táto pôda je potom využívaná pre komerčné účely bez ohľadu na životné prostredie. Pôda je obeťou tohto procesu a následné zničenie regionálnej identity je hlavným následkom. Stratou identity stráca región schopnosť dôležitú pre súťaživosť. Dochádza len k zvyšovaniu ziskov vlastníkov pôdy do jej úplného zničenia. [1]

Európsky program regionálneho rozvoja 2007-2013 je založený na princípe zvyšovania súťaživosti a vedomostnej ekonomiky trvalo udržateľného rozvoja ekonomiky sociálnej súdržnosti. Pri tomto zvyšovaní tzv. teritoriálneho kapitálu sa zvyšuje produktivita a región smeruje k trvalo udržateľnému rozvoju.

Záver

Čo je teritoriálnym kapitálom? Regionálny potenciál odlišujúci krajinu od ostatných regiónov je hodnotený na základe objektívnych a subjektívnych faktorov. Pôda je objektívnym faktorom (ekonomický potenciál a zdroj prírodných surovín), ale aj subjektívnym (zvyky v pôdnom hospodárstve, miestne zvyky). Ochranou a zveľadením pôdy

a tvorbou jej identity na mnohofunkčnosti a trvalo udržateľnom rozvoji sa zvyšuje hodnota a sila regiónu v Európskej súťaživosti. Vďaka tomu by mala byť zabezpečená ochrana a udržiavanie bezpečnosti a kvality pôdy ako najzákladnejšieho prírodného zdroja. Zavedenie kritérií užívania pôdy na lokálnej úrovni musí byť hlavnou úlohou pri urbanizácii a jej plánovaní, ale aj pri zaobchádzaní s pôdou ako nadregionálneho pojiva. Lokálna politika by mala byť preto orientovaná na lepšie zaobchádzanie s miestnymi hodnotami a pôdou ako jedným z kľúčových objektívnych a subjektívnych faktorov.

Literatúra

- [1] STOJKOV, Borislav; PRUS, Tomáš; HÚSENICOVÁ, Jarmila; MIHOVA, Katinka; MIŠÍKOVÁ, Pavlína; HENRIQUES, Jose Manuel; BERKI, Imre: *The Soil use from Ethic to norms and policies*.
- [2] RIFKIN, Jeremy: *European Dream*. 1. vydanie: Jeremy P.Tarcher/Penguin, 2004. ISBN 1-58542-345-9